

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. Vácikörut 23
hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt. —
Félévre . . . . . 4 » —
Negyedévre . . . . . 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: A kinyilatkozás ünnepére. Dr. Perls Ármin, pécsi főrabbitól. — Mult és jövő. 5650. évi seuvósz napjaira. Vers. Irta: M a k a i Emil. — Mit várhatunk R e i c h Koppel rabbitól. — Dr. Tatay Adolf jubileuma. — A pesti izr. nőegylet. — Deutsch Henrik pentateuch-fordítása. Ben Judától. — Az Aszrologia a zsidóknál. Ló w Lipót művéből. — A vitalkozók. Rajz a lengyelországi zsidó népeletről. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Zsidó szószék. Dr. Philipson Lajos-tól. — Hirdetések.

J E L I G É N K:

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér
testvére ellen!

Malachi 2. f. 10. v

A kinyilatkozás ünnepére.

Ünnepet ülünk, szépet, szentet, magasztosat: a természet ébredésének ünnepét. Az Örökkévaló kitöltötte mindeneket átölelő, fentartó és elevenítő szeretetének lelkét, és az szerteömlőve felnyomult a magasba, lehatolt a mélységbe s mindenhol serkentve, ihletve, munkára készítetve az erőt, a törvényt, az alkotás zsibbatag, télaluvó elvét. S szeretete csókjától, im, megmozgató az élet a fekete barázda porhanyó rögében, csendül az erő, ébred az ösztön, az öröm, a sejtés, a vágy. És alant és fent és közel és távol ragyog a fény, fakad a rügy, gerjed az illat, duzzad az ág, dagad a sziv és hervadáson, halálon diadalmat ül a megújulás, a feltámadás. Az egész természet templommá magasztosul, melyben minden, a mi lehel és létezik együvé forr és a mindenség urának áldást zeng és magasztalást.

Alattunk, felettünk, körülöttünk minden ifjul, ujul, ébred — és Izrael? Eljut-e hozzá a kikelet meleg, éltető lehe? fölserken-e kába álmából, erőre, öntudatra kap-e, átjárja-e az összetartozás érzete és, abbahagyva megoszlást és szertevezést, testvér kezét nyujtanak-e egymásnak a viszályosok? »V a j' föl é l e d n e k - e e z e k a m e g s z á r a d o t t t e t e m e k — ?«

Ünnepet ülünk, szentet, nagyot, magasztosat: a kinyilatkozás ünnepét. A világ legfenségesebb momentuma az; az emberi fejlődés forduló pontja. A pogányságnak is voltak isteneik, de azok csak függő, természethez kötött, természeti jelenések személyesítői. Annak itt voltak kijelentéseik, de azok csak álomlátások, theophániák, ethikai elv és alap hián. Seuvszkor született meg — nem Izrael, hanem az e g é s z e m b e r i s é g igaz vallása. Szinájon tárta ki Isten a maga lényét egész bőségében és teljességében; ott szentelte meg a szót, a munkát, a családot, az életet, becsületet, vagyont és a sziv legtitkosabb vágyait is. A kijelentés a központ, az alapszeme abban az isteni drámában, melynek Izrael a hőse. Elménének minden kisugárzása, hányatott multja minden mozzanata, prófétái és tudósai, költői és bölcsői mind ennek az eszmének állottak szolgálatában. És nem csak hőse ő ennek az eszmének, de 18. század óta martirja is. Martirja, pedig ha megalkuszik, a világhódító babérja disziti homlokát. A kimerült, eltévedett, önmagával meghasonlott pogányság a világ uralmat kínálta oda Izraelnek, ha engedménytészen. Csak kezét kellett volna kinyujtania és ölébe hullik mint a túlérett gyümölcsök. De a hős nem tágitott. »Isten egyetlen egységes és nem tür ábrázolást semmi alakban és képben.«

Ez volt visszautasító válasza. De a pogányság az eszme e tiszta, fényes magaslatára föl nem emelkedhetett. És akkor meglőrtént az, a minék a történeti szükség szerint történnie kellett. Más tényezők közrehatása alatt, simult a zsidó isteneszme a pogányság világ nézetéhez, az egység harmóniává bomlott, hussá és vérré változott és emberi alakban közlé a zsidóság erkölcsét, szeretetét, hitét a világgal. A zsidóság elismeri a megalkudott tényezők nagy érdemeit, tudja, hogy a pogányság sokkal közelebb hozott hozzánk. De csak közelebb. S azért nem hajlunk meg a tény előtt, melyet a fejlődés vas kényszerűsége csikart ki tőlünk. Hajthatlanul ragaszkodunk az isteneszméhez, úgy, a mint az a Szináj csucsán hirdettetett. És csak »szívben és lélekben« akarjuk imádni Őt. S hisszük, szentül és erősen, hogy a hős nem bukik el e harcban. A jövő igazságot szolgáltat néki és megjutalmazza az ő páratlan kitartását, törhetetlen hűségét és következetességét. Addig »hadd menjen minden nép az ő istene nevében és mi is megyünk az élő Isten nevében.«

És Izrael ifjusága át van-e hatva hősi szerepe fontosságától, magasztosságától? Át fogja-e venni Izrael szellemi örökét csorbitatlanul és kész lesz-e inkább tovább viselni a marórságot, semhogy kufáruul megalkudják a hatalommal? És a községek és szülők tudják-e, mi imminens a veszély; rendezik, szabályozzák-e a hitoktatást, és állítanak-e iskolákat, intézményeket a tórah ápolására és terjesztésére, az ifjuság jellemművelésére és edzésére?

Egy talmudí hitrege beszéli, hogy Dávid király nyoszolyája fölött egy hárfá függött, és ha sötét éjjel a felszél keresztül suhant húrjain, megrezdültek, a király felkelt és magasztalta Istenét fényes nappalig. Dávid Izrael typusa. A csodahárfa: a mi szívünk. Sötét volt, nagyon sötét. Szenvedések vihara tombolt el felettünk, de egyszersmind szívünk húrjaiba is kapott és mi felkeltünk és magasztaltuk «Izrael soha nem szunnyadó őrizőjét». Most már virrad. De azért rengenek csak tovább szívünk húrjai, a szél sivit és a fényes reggel még messze van.

Ünnepet ülünk, szépet, szentet, magasztosat. És velünk együtt ünnepel a kereszténység is. Az

Mult és jövő.

— 5650. évi Sevuósz napjaira. —
Miként ha vándor bosszu tengerüljén
Pibenni csendes révbe menekül,
Hol lombfűzék egybe fonva szépen,
A szunnyadó föld virágos ölében
Elhnyulnak hosszan pibenő helyül:

Igy omlanak le illatos virágok
A szent oltárról lágyan . . . nesztelen . . .
Hová pibenni menekül a lélek,
Míg átölelik ragyogó emlékek,
Mint bibor felbök zajló tengeren . . .

Oh, hadd merüljön örök feledésbe
Az átkos mult, mely megsebzé szíved;
És vívd ki újra a mit egykor nyertél
A láng tengerben uszó Szináj hegynél
Midőn az ég is megnyílt neked!

Felejsd el azt, hogy elfojtott panaszszal
Hányszor vergődöttél búsan egymagad . . .
Ha gyűlevész nép, vértől ittas borda
Befészkelődött meghitt bajlokodba
S átokká vált a betevő falat;

Ha szennyes vádtól pir borítá arcod,
Míg vértanuknak kinjút szenvedél,

Ha rágalmat szót gondüztött fejedre
Sok büszke népnek nagylelkü kegyelme —
S már-már megejtett lombá tedpedés . . .

Felejsd, felejsd! hisz szellemed vídga
Vak éjbe is szórt derűt, ragyogást;
Karod megedzett százados csatában
S te el nem vesztél a nagy létviszályban,
De élsz és harcolsz örökké, tovább! . . .

Hol népek lünnek, népek mulnak egyre,
Ott izmosított meg a szenvedés;
Mint ősi tölgy, mely gyökerét beverte
S dacolni kész, ha éjnek fergetegje
Veri, csapdossa büszke törzsökét.

Oh, el ne csüggedj a sivár jelenben,
Tied a mult és tied — a jövő!
Ha majd megértik e bolyongó népet,
Mely elvetette a dicső eszméket —
S a viadalban ő volt uttörő.

Fel hát csatára, büszke öntudattal,
A tépelt zászló hadd járjon elül,
Hit és igazság örök ideálja!
Oh, hadd vezessen lobogó vídga
Mindig előre, törhetetlenül!

Makai Emil.

egyház ellökte a zsinagógát, melyből eredett. Mintha szégyelte volna származását, letörölte magáról még az utolsó nyomot is, mely születésére emlékezteté! Más alapot adott ünnepeinek, más időt tűzött szombatjainak. De az idők véletlene hatalmasabbnak bizonyult a türelmetlenség törekvéseinél. Együtt ünnepelünk. Mi az isteni kijelentést, ő k ugyanazon név alatt a szentlélek kitöltését az apostolokra. A szent lélek sebesen zúgó szélnek zendülése mellett «tüzes nyelvek» alakjában jelent meg nekik pünkösdkor. Mig az egyház volt a gyöngye, az elnyomott és üldözött, szelid, fehér galamb alakjában tisztelé a szent lelket. Türelmet, szeretetet, megbocsájtást, egyenlőséget, engedelmisséget predikált és művelt magán és másokon. De mihelyt hatalomra vergődött, elrepült a galamb és tüzes nyelveken, szélvész zúgásban szólott hozzánk és szól még mostan is. A törvény féket vetett a gyűlölet kitöréseinek, de azért ott van az még a sziv rejtett fenekén. Nem tudja nekünk megbocsájtani, hogy élünk és itt járunk-kelünk a földön mint élten-eleven tiltakozás. De mi hiszünk eszményünk végdiadalában. Hisszük a messiási korszak felvirradását. A mikor elül a «szélvész» zúgó zendülése, elhallgatnak a tüzes nyelvek, és vissza jő közénk a béke »fehér galambja« és nem távozik többé soha. És akkor ismét együtt ünnepelünk, együtt zárandokolunk Cionba, a honnan kiindult a tórah.

Addig »hadd menjenek a népek kiki a maga Istene nevében és mi is megyünk az élő Isten nevében.«

Pécs.

Dr. Perls Ármin.
főrabbi.

Mit várhatunk Reich Koppel rabbitól.

Három éve lesz nemsokára, hogy a pesti autonóm orthodox izraelita hitközség rabbiját eltemette és háromszor választott azóta új rabbit a pesti autonóm orthodox izraelita hitközség. A 105 szavazatképes tagból álló hitközség először nem tudott megegyezni abban, hogy a nagyváradi, vagy az ungvári orthodox hitközség rabbiját vegye-e fel papjává. Hogy az

1000 tagu nagyváradi, vagy a 800 tagu ungvári hitközség rabbija nem ezer örömmel fog eljönni papnak az Orczy-ház-féle községhez, erre igazi fővárosi orthodox nem gondolt. Derék orthodoxaink sokkal többre becsülik magukat, semhogy ilyesmit feltételeznének. Hja! kicsiny a község, de nagyok az ambíciók. A harcmezővé lett választáson többséget nyert az ungvári rabbi, ki természetesen — Ungvárott maradott. Jó orthodoxaink, ahogy okultak a fiaszkón, sőt nemsokára — persze ismét anélkül, hogy megkérdezték volna előbb, el fogadja-e a választást — rabbijukká választották Putnok zsidó papját. A putnoki zsidó hitközség korántsem oly nagy, mint a nagyváradi, vagy ungvári, de a pesti autonóm orthodox izraelita hitközséggel még sem akarta felcserélni rabbija. Orthodoxaink ennél fogva folyó hó 20-án — mint előre jelezni szerencsénk volt — ismét rabbit választottak. Mint 20 szótöbbséggel győztes Koppel Reich verbói rabbi került ki az urnából, ki egyelőre még nem utasította vissza a ráesett választást.

Ha nem teszi ezt később sem Reich rabbi, ha az ősrégi verbói rabbinátust a 18 éves Orczyházi rabbinusi székkal cseréli fel, félre akkor minden gunynyal, szatyrával és gratuláljunk a hitközségnek választásához!

Nem a pesti autonóm orthodox izraelita hitközségért magáért, — ő maga sokkal csekélyebb pont, sokkal kisebb sulya van a magyar zsidóság pártéletében, semhogy bármely rabbi képes volna jelentékeny és mérvadó községgé emelni — de az egész magyar orthodox zsidóságért óhajtánók, hogy Reich rabbi a választást igenis elfogadja.

Nem egyszer és nem tizszer utaltunk arra a nem csak az orthodoxyát, de az egész magyar zsidóságot mélyen kompromittáló vezetésre, melynek több mint 200 zsidó hitközség Magyarországon esett áldozatul. Furfangos, lelkiismeretlen és minden tekintetben tudatlan ember kezébe van letéve a vezetés, ki nem tekinti azt másnak, mint üzletnek, melylyel spekulál, experimentál és melyet úgy intéz, hogy első sorban neki mennél több hasznot hajtson. Ha kell, kimondatja a máramaros-szigeti zsidó hitközség felére, mert a

«szefardim» nevet vette fel, és felőle tudni nem akart, hogy nem zsidók, de ugyanakkor elnevez Miskolczon egy frakciót «szefardim»-nak, melyet az orthodox anyahitközség ellen felállít, hogy azt felbomlassza, tönkre tegye. Szigoruan jámbor községekre és híres és nagytudományu rab-bikra kimondatja az anathemát, mig olyan köz-ségeket, hol például egyetlen bolt sincsen be-zárva szombaton, orthodoxoknak tesz meg és tudatlan, miveletlen és tapasztalatlan gyerkőc-zőket kinevez «gáón»-oknak, kik vele együtt a zsidóság ügyeit intézzék. Szóval ugy tesz, a hogy jobban kifizeti magát, épugy mint többi közve-lítő üzleténél és a perekbeli informatorikus mű-ködésénél. Az orthodoxia oly kimondhatatlanul sülyedt vezetése alatt, hogy csak nemrég képes volt — mert így illet spekulációiba — rávenni az orthodox zsidó papságot arra az ép oly ve-szett, mint gyalázatos lépésre, hogy a kormány előtt a nem orthodox zsidó pártokat egyenesen a «zsidófelekezettől elszakadt idegen felekezet»-nek deklarálja, mi pellengére állította a magyar zsidóságot a világ összes zsidói előtt.

Nem bocsátkozhatunk itt a bűnök felsoro-lásába, melyek az orthodox közvetítő bizottsá-got terhelik és melyek árnyékot vetnek — fáj-dalom! — mindnyájunkra, — ehez kötetek kel-lenének — de konstatálni akarjuk, hogy az orthodoxia jobbjai nem egyszer lázadtak fel a botrányok e halmozása ellen és időről időre ta-nácskozáásra gyűltek össze a fővárosba. De mind hasztalan volt. Mig a tanácskozás tartott a ve-zető mindennek alávetette magát, hogy azután a régi módon tovább folytassa üzelveit. Magá-ban működése színhelyén nem volt senki, ki szemmel tarthatta volna machinációit és birt volna elég tekintélyvel, hatalommal és észszel, hogy gonosz utjait bevágja.

Tán nem tulzunk, ha lapunk felszólalásai-nak tulajdonítjuk részben, hogy egy idő előtt az összes orthodox rabbik megbizása folytán egy három rabbiból álló végrehajtó bizottság jött létre, melyet Reich Ignác fölé helyezett a nagy gyűlés, de a mely eddig szerintünk csak azért nem tudott megfelelni feladatának, — mert nem tudott, — minthogy a köz-ponttól távol volt, sőt nem is egy, de három

helyen székel, ugy, hogy az agyafurt vezetőnek nem esett nehezére kijátszani e bizottságot majd egyenként, majd összesen. Ha azonban a verbói rabbi elfogadja a pesti orthodox hitközség vá-lasztását, akkor a végrehajtó bizottság legerélyesebb tagja jó a közvetítő bizott-ság nyakára, kit Reich Ignác ur sem nem fumigálhat, sem lóvá nem tehet.

Rabbi Koppel Reich az a férfi, ki komoly, szilárd akarata, ritka tehetsége, nagy tudománya és tekintélye, de főképen azon bizalom segít-ségével, melylyel a magyarországi orthodox rabbik őt kitüntették, képes lesz Herkules munkáját végezni a Podmaniczky-utczai Augiásistállóban és ezért gratulálunk az orthodox hitközségnek választásához és szivből óhajtjuk, hogy a meg-választott a választást el is fogadja.

*

Reich Koppel rabbi unokája Magyarország egyik leghiresebb talmudtudósainak, kit rabbi Koppel Charif (a «Charif» elnevezés a »gáón» után a legnagyobb kitüntetés volt, melyben a zsidóság talmudtudósait részesítette. «Charif» («éles, átható elméjüt» jelent) név alatt ismer minden talmudista a messze külföldön is. Híres nagyatyja verbói rabbi volt, mig atyja a szo-botiszti rabbiszéket foglalta el. Ez utóbbi hirtelen halála után a csak 21 éves Koppel Reich választották meg atyja utódául 31 évvel ezelőtt. Midőn a híres rabbi Menachem As 20 évvel e-zelőtt Ungvárra ment rabbinak, a verbóiak Kop-pel Reich választották meg, ki ottani működése alatt országos tekintélylyé nőtte ki magát, ugy, hogy ma Magyarország első rabbinikus kapa-czitásai közt foglal helyet.

Dr. Tatay Adolf jubileuma.

A főváros harmadik kerülete f. hó 21-én ünne-pelte Dr. Tatay Adolf, országos közegészségügyi tanácsos, ker. orvosi működésének 25 éves jubileumát. A szeretet és tisztelet megható nyilvánulásai környékezték az ünne-peltet, ki nemcsak mint orvos önfeláldozásával, hanem mint ember szívének jóságával, lényének melegségé-vel az egész főváros becsülését kivivta. Nem lehet feladatunk Tatay érdemeit a közügyek terén, mun-kásságát a főváros törvényhatósági testületében s ön-feláldozását iskola s jótékonyági egyletek körül méltatni. Tette ezt a napi sajtó az elismerés magasztos szavaival

Mi Tatayban felekezetünk egyik kimagasló alakját látjuk, ki sohasem szűnt meg a zsidóság ügyeiért lelkesedni és e téren is áldásos tevékenységét kifejteni.

A 60-as évek kezdetén a fiatal orvos, ki a költészet muzsájának is örömet hódolt, vallásos énekeivel a fővárosi zsidó hitközség pályázatán egyhangulag tetszésben és elismerésben részesült, midőn pályabírákként nem kisebb tekintélyek állottak a bizottság élén, mint Arany János és Jókai Mór. Tatay uttörő volt, ki magyar nyelvű imákat adott ezek ajakára, s kinek dalait még ma is országszerte áhitattal éneklük.

Az ünnepély, melyet barátai és tisztelői rendeztek Tatay tiszteletére, déli 1/2 órákor kezdődött. Ó-Buda legelőkelőbb polgárai gyülekeztek össze, élükön *Ebrlich* Samu gyárigazgatóval, ki lendületes üdvözlő beszédet intézett az ünnepeltre, felemlítve annak számos érdemeit. A hosszantartó éljenzéssel kísért beszéd után a szónok átnyújtotta az ünnepeltnek a tisztelői által felajánlott emlékjándékot. *Tatay* meghatottan mondott köszönetet a szerinte meg nem érdemelt kitüntetésért. Megjelentek továbbá: az első általános betegsegélyző és temetkezési egyesület, az izr. hitközség hivatali kara, *Kaiser* Soma hitk. jegyző vezetése alatt, a polgári és elemi iskola tanító testületei, a Fröbel nőegylet és még 12 egyesület.

Este 8 órákor fényes bankettre gyűltek össze, melyen jelen voltak Ó-Budának és a fővárosnak notabilitásai. Közöttük: *Darányi*, *Ulmann*, *Ivánka*, *Dégen* orsz. képviselők, *Ráth* főpolgármester, *Márkus*, *Viola*, *Nagy* tanácsosok, *Rózsavölgyi* főjegyző. *Dr. Klein* óbudai főrabbi *Mészáros* Nándor, lelkész, *Schweiger* Márton; az írói világból: *Kiss* József, *Kómocsy*, *Hevesi*, *Gerő* Károly, stb.

A felköszöntők sorát *Dr. Klein* főrabbi nyitotta meg, nemes eloquentiával s költői hévvel méltatva *Tatay* érdemeit, ki elmondhatja magáról: *Homo sum!* De nem, csak az emberszeretet s a közügyek terén kifejtett érdemeire utalt, hanem *Tatayt* a költőt éltette. Ki első vitt be magyar nyelvű imákat a zsinagógába. Szünni nem akaró éljenzés követte a főrabbi szavait is. Majd *Végh* János *Ráth* főpolgármesterre, ki viszont *Tatayra* emelte poharát, kiemelve, mily áldásosan működött az ünnepelt mint a közegészségügyi bizottság tagja s mily lelkiismeretesen teljesítette köteleességét egy negyedszázadon keresztül. *Mészáros* a fővárosi bizottságra mondott felköszöntőt; *Dr. Krausz* polgáriiskolai tanár «jöltevőjét» éltette *Tatayban*. *Gerő* Károly a *humanistára* emelte poharát, ki sohasem nyugodott, ha a szükség parancsolt, míg nemes czélját el nem érte.

Meghatottan mondott *Tatay* köszönetet a kitüntetésért és biztosította barátait, hogy ez csak lankadatlan működésre fogja őt továbbra is buzdítani, *olyan akar a jövőben is maradni, a milyen eddig volt!*

Ezután a kellemes toasztok egész sora következett. *Kómocsy* élecekben s ötletekben gazdag felköszön-

tóket tartott; majd budai *Goldbergert*, majd ismét a jelenlevő két lelkészt éltette, azt kívánva, hogy az evangélikus lelkész legyen jó zsidó s a zsidó pap jó reformator. Végül az ünnepeltre emelte poharát, kikötve azonban, hogy neki *doctor Tatayra* soha szüksége ne legyen

Ráth főpolgármester, *Dr. Kleint* köszöntötte fel, mely beszéd minden tekintetben kiemelkedő-mozzanata volt az ünnepélynek; közöljük is egész terjedelmében.

Ráth Károly főpolgármester toasztja így hangzik:

Végh János, nagyrabecsült polgártársunk és barátunk, három doktorra, a három jelenlevő országgyűlési képviselőre emelte poharát. Én ugyanezt akarom tenni, poharamat szintén egy doktorra akarom üríteni, kinek élethivatása nem ugyan testi, hanem inkább lelki betegeket gyógyítani. Első sorban az ünnepelt hősrre elmondott költői szépségekben gazdag és fényes szónoki tehetségéről tanuskodó pohárköszöntője, mely bennünket a szó szoros értelmében elragadott, melylyel ünnepelt barátunk fejére sokoldalú érdeméhez méltó s hazai nyelvünk ragyogó szépségekben ékeskedő virágokból koszorut font, meggyőzhetett bennünket arról, hogy *Dr. Klein Gyula* óbudai főrabbi ur személyében oly férfit találtunk, ki nem csak hitközségének diszere válik, hanem kire az egész főváros büszke lehet. Ő e kerület magyarságának apostola, ki rövid itt működésének ideje alatt is, a főváros intéző köreinek osztatlan nagyrabecsülését magának megszerezte. Én mint Budapest főváros törvényhatóságának feje, örülök hogy alkalmam nyílik ezt kinyilatkoztatni, s kívánom, hogy *Dr. Klein Gyula* urat Óbuda érdemes főrabbiját az Úr Isten sokáig éltesse!

Felköszöntőket mondtak még *Mészáros* *Kiss* József, *Kiss* József, *Abonyi*, *Feld* szinigazgató *Tatayra*, *Darányi* képviselő a jelenlevő ó-budaiakra stb.

A hajnali órákban ért csak véget a fesztelen s mindvégig kedélyes hangulatban lefolyt ünnepély.

Pesti izr. nőegylet.

— Közgyűlés. —

A főváros zsidósága méltán büszke lehet a legnagyobb jótékony nőegyletre, mely minden alkalmal kitünteti, hogy hivatása oly magaslatán áll, mint kevés hasonló czélú egyesület, mondhatni — egész Európában. — Bámulatos, hogy az egyesület mily nagymérvű tevékenységet fejt ki, mily kiváló módon gondoskodik szegényeiről, ugyannyira, hogy más felekezeti

inségeseknek is ezrei meg ezrei áldva emlegetik a jótékonyosságát. Az évi jelentés adatai bizonyítják ezt legjobban, és újabb biztosítékát nyújtják annak, ki az egyletet támogatja, hogy valóban humanus intézményt segít, igazán az emberszeretet bajnokainak juttatja adományait, tényleg a jótékonyág ügyét mozditja elő.

Bischütz Dávidné urhölgy, az egylet elnökasszonya a következő szavakkal nyitotta meg a közgyűlést:

Tisztelt közgyűlés!

Nagy meglepődésemre és örömömre válik ez idén is kijelenthetni, hogy egyletünk a lefolyt évben ismét fokozatos haladásnak örvendezett.

Mint a felolvasandó évi jelentésből meggyőződhetni lesz alkalmuk, működésünk mindig nagyobb mérvet öltött és teendőink is egyre szaporodtak.

Választmányunk tagjai ezen önzetlenül elvállalt és folyton növekvő köteleességek teljesítésében mindazonáltal el nem lankadtak, miért is köteleességemnek tartom a tisztelt közgyűlés színe előtt az összes választmányi tagoknak általánosságban, — valamint az egyes osztályok előljárónőinek és végre különösen mélyen tisztelt és szeretett alelnökünknek odaadó és buzgó tevékenységükért, melylyel engem egyletünk vezetésében támogattak, forró köszönetemet kijelenteni.

Tisztelt közgyűlés! Engedjék meg ezúttal, hogy a tisztelt jelenlevőknek — valamint számos pártfogóinknak is annyszor tanúsított aldozatkészségükért hálás köszönetet mondjak; mert csakis ezen anyagi támogatásuknak tulajdoníthatjuk, ha a lefolyt évben ismét sikerült sokoldalú feladatunknak megfelelni.

És midőn még van szerencsém a közgyűlés határozatképességét konstatálni, azt egyúttal megnyitottnak nyilvánítom.

Magából az évi jelentésből a következőket emeljük ki;

A lefolyt évben alkalmi segélyek fejében 14,889 frtot, rendes havi segélyek fejében 6,253 frt, negyedévi lakbérsegélyek fejében 4315 frt, összesen *lelát 25,457 frt osztatott ki készpénzben segélyek czímén.* Az egylet *ledny-árvaházában* a lefolyt igazgatási évben 53 teljesen elárvult gyermek, az *árvamenhelyben* pedig 45 félig elárvult gyermek neveltetett; mindkét intézetbeli kiadások ugyanint a künlakó 25 árvaérti, összesen tehát az egylet által gyámolított 123 árvaérti fentartási költségek 23,471-42 frtot tettek ki. Egy gyermek neveltetése és fentartása az árвахázban átlag 190 frtba, az árvamenhelyben pedig 150 frtba és a künlakó árváknál átlag 100 frtba került.

A pesti izr. nőegylet harmadik jótékonyági intézete; *népkonyhája*; 1889. április hó 1-től — 1890. évi április hó 1-ig az intézetben összesen 123,891 személy

hitfelekezeti különbség nélkül étkezett; ezek közül 20,279 személy — legtöbbször szegény tanulók — egészen *ingyen*, és novembertől-márczius végéig 14,499 éhező iskolásgyermek 6 krnyi mérsékelt áron. A népkonyha kezelési költségei 15,074-68 frtra rugtak. — Az egylet jótékonyági ágainak és általános kezelésének összkiadásai 64,748-32 frtot tettek, melyeknek fedezésére csak 46,756 frt 96 kr. folyt be bevételként; a kezelési hiánylat a megfelelő alapok terhére lett fedezve.

Az új árvamenhely és a népkonyha épület *építkezési adóssága*, melynek kiegyenlítésére a m. ált. hitelbanknál az ott letéteményezett értékpapírok alapján kölcsön vétetett fel, mely a lefolyt igazgatási év végén 22,177 frt 30 kr-ra rugott. — A jelentésben felsoroltatnak ama nagy veszteségek, melyek az egyletet alapító, tiszteletbeli és választmányi tagjai sorában a lefolyt év alatt érték; így megemlékezik *Neuvelt* Árminné és *Ellenberger* Henrikné volt érdemes választmányi tagokról, valamint világi *Szógyény-Bobus* Antónia tiszteletbeli tagról, ki mint minden nemeszélű intézménynek, úgy az egyletnek is lelkes pártfogója volt. — A közgyűlés elhatározta, hogy az említett veszteségek felett öszinte részvétének ad kifejezést. —

A jelentés tudomásul vétetett és az egyleti elnök és alelnöknek, illetve pénztárosnak ugyszintén a választmánynak önfeláldozó és sikeres működésükért a közgyűlés méltóan kiérdemelt köszönetét nyilvánította. Köszönetet szavazott továbbá a közgyűlés a fővárosi tanácsnak, a fővárosi sajtónak és végre valamennyi pártfogónak és adományozónak az egylet iránt minden alkalommal tanúsított támogatásukért. — Számvizsgáló bizottsági tagokká: *Stein* Bernát, *Fleischl* József, *Oppenheim* J. S., domonyi *Brüll* Miksa és erényi *Ullmann* Imre urak újból megválasztattak. — Végül *Lukács* Antal és *Kornfeld* Zsigmond urakat egyhangulag megválasztották *tiszteletbeli tagoknak.*

Deutsch Henrik pentateuchfordítása.

Deuteronomium vagy Mózes ötödik könyve masszoretikus szöveggel. Magyarra fordította és nyelvtani magyarázatokkal ellátta: *Deutsch* Henrik, az orsz. izr. tanítóképezde volt igazgatója és az orsz. rabbiképző intézet volt rk. tanára. Budapest, 1890., a szerző özvegyének tulajdona. Nyomatott Neumayer-Edénél. Ára az egyes példányoknak 1 frt 20. mind az 5 kötetnek 5 frt. Iskolák számára tetemes árengedmény.

«Jámborság és felvilágosultság» fejeződött ki *Deutsch* Henriknek egekbe szálló lelkén; «jámborság és felvilágosultság» hallatszott elhaló ajkain; jámborság és felvilágosultság jellemzik egész életét és minden

törekvését; jámborság és felvilágosultság tükröződik vissza valamint egész művén úgy különösen művének ezen befejező részén, a melyhez »Bevezetés»t irt. Ezen 27 nyomtatott oldalra terjedő bevezetés 9 tétellel foglalkozik, első az *irány*, melyen a fordító és magyarázó haladt, 2. a *tórah különböző czümei*, 3. a *tórah épsége*, 4. a *tórah beosztása*, 5. *tartalma*, 6. *szerkezete*, 7. *nyelve*, 8. *írásmódja*, 9. *betűírása* . . . Az első tétel tárgyalását szóról-szóra azért tesszük közzé itt, hogy a t. olvasó a szerző jellemzésére fentebb elmondott itéletünk helyességéről meggyőződjenek:

«Kettős czélt szándékoztam elérni e rövid bevezetéssel a tórahba — így kezdi a szerző:

1. hogy az, ki a tórah eredeti szövegét alaposan tanulmányozni akarja, mielőtt e komoly tanulmányhoz fogna, mindazon segédeszközökkel, melyek a tórah héber szövegének és szent tartalmának felfogásához okvetlen szükségesek, megismerkedjen. Ily segédeszközök pl.: a szentírás eredeti szövegének alapos *nyelvelvi ismerete*, a hely- és időviszonyok megismerése, melyek közt a szentírás személyiségei és főtényezői szerepelnek, és több effélék. Mind ezeket a szentírás buzgó olvasójának ismernie kell, hogy azt fennakadás nélkül tanulmányozhassa;

2. hogy az olvasó tisztában legyen az iránt. mily utat követtem fordításom- és magyarázatomban. Mind ezekhez e bevezetés kielégítő felvilágosítást nyújtson.

Megjegyzem mindenek előtt, hogy elejétől végig úgy a *hagyomány* útján, mint a *tudomány* ösvényén maradni törekedtem. Hogy mennyiben voltam szerencsés ez irányban a kitűzött czélt elérni, ezt az elfogulatlan bibliaolvasó józan itéletére bízom. Nem bocsátkozom ugyan sehol — sem a magyarázatban, sem pedig a bevezetésben — mélyebb polémiába az annyira divatozó és köztetszésben részesülő bibliakritikával, de másrészt ki nem térek soha és sehol a józan ész kifogásai elől, mely itt-ott méltán szót emel a szentírás szavainak netalán elfogult felfogása ellen. Szóval: minden törekvésem oda irányult, hogy a hagyományos magyarázatot a tudomány követelményeivel összhangzásba hozzam. Ezen irány nem új, sőt inkább régóta ismert módszer, mely szerint legtekintélyesebb bibliamagyarázóink is, kik a bibliatudomány termékeny talaját szent buzgalommal művelték, eljártak. Száádjá, Maimüni, Kimchi és mások, valamint az újabb idő-Mendelssohn Mózes és mindazok, kik az ő nyomán a bibliát fordították és magyarázták, valamenynyien a jelzett arany középutat követték, azon utat, melyen a hagyományos felfogás a szenírás okszerű értelmezésével találkozik és megegyeznek egymással. Nem kételyeket támasztani, hanem inkább a netalán lábrakapókat eloszlatni, ez a buzgó bibliamagyarázónak szent feladata! Ez az, a mit én is magamnak jelen munkában czélul kitűztem.

A Bevezetés többi tételéből nem idézünk, mert reméljük, hogy a t. olvasóban amugy is van annyi érdeklődés a zsidó irodalom iránt, hogy e művet a Bevezetés kedvéért is megszerzi. Ámbár a fordítás és magyarázat is sok eredetit mutat, eredetiséget a felfogásban épugy mint, az előadás módjában. Hadd adjak itt kifejezést abbéli örömömnek, hogy *az élő nyelvek egyikén sincs a szentírásnak oly magyarázata, mint a milyennel Deutsch Henrik a magyar irodalmat gazdagította.* És ez nem tulzás, mert a Philippsohné, Herzheimeré, Cahané csak egyes helyeket és csak bizonyos szempontból fejtegetnek, Deutsch kommentárja ellenben mindenre kiterjeszkedik. a mi a szentírás megértésére szükséges; *vallástani, nyelvi, nyelvtani, költészeti, földrajzi és történeli jegyzetei* valóságos kincsesbánya az érdeklődő tanulónak. Szerző szerint nincs a tórahban semmi, de semmi, a mi a mai tudománnyal ellenkeznék, szerinte a tudomány minden vivmánya csak újabb fény lesz a szentírás egy-egy előttünk homályos kitétele megvilágítására. Szent volt azért ő előtte a tórah minden szava, minden pontja, áhítatos komolysággal végezte munkáját, akár a házában ült, akár az uton volt, akár lefeküdt, vagy felkelt, minden gondolata minden szava a torah körül forgott. De azért nem tévesztette szem elől, hogy kinek számára szánja e művét. Tudos bizonyára legalább fölöslegesnek tartja az itt-ott előforduló ismétléseket, paedagogus nem. Önképzési tekintetéből sokan szerethetnék hogy ezen vagy azon szómagyarázat bővebben fejlődnek még, — a tanító nem.

Hadd térjek most rá egyes versekre, melyekkel a t. olvasó előtt Deutsch művének nagy becsét feltüntessem.

Ben Juda.

(Folytatása következik.)

Az asztrologia a zsidóknál. *)

Évszázadok egész során át kérdőleg és kutatva tekintettek fel az emberek a menny csillagzataira; a kérdések — mint általánosan hitték, — nem maradtak felelet nélkül és a kutatások sem jutalom nélkül. Mint maga az élet, úgy az életfilozofia is az asztrologia befolyása alatt állott. Nem volt belföldi, zsidó eredetű. Egyiptomban már nagyon korán művelték. Itt az országos vallással volt legszorosabban összefűzve. Miután ugyanis napot, holdat és a többi bolygókat teremő erőknek kezdték tekinteni, és ezeknek nem csekély befolyást tulajdonítottak az egész természetre, miután látták, hogy a planeták az állatöv különböző képleteiben különböző behatást gyakorolnak a természetre is, azért utóbbiakat különös erővel és tulajdonságokkal ruházták fel, miket aztán személyesítettek,

*) Löw Lipót, a bold. szegedi főrabbinak, fia dr. Löw Immanuel szegedi főrabbi által sajtó alá rendezett »Gesammelte Schriften» csimű 6 kötetes műnek a múlt héten megjelent II. kötetéből.

csakhamar arra a hitre jutottak, hogy a csillagzatok befolyása nem csak a világra nagyban és egészben, hanem minden egyes emberre nézve, különösen ennek születése órájában, is kiterjeszkedik, minthogy az embert szinte kis világ gyanánt kell tekinteni.

Minél honosabb volt azonban az asztrológiai foglalkozás Egyiptomban, annál kevésbé tűnnék fel, ha a régi Izraelben is akadnánk nyomára, de annál jelentősebb, hogy ez az eset nem forog fenn. A zsidó asztrológusok nem az Egyptusok, hanem a kaldeusoktól, kiket Diodor az egyiptomi asztrológus papok tanítványainak mond, tanulták a csillagjósolás művészetét.

Ebből magyarázható, hogy a régi proféták miért nem czáfoltak, vagy csak említettek is asztrológiai tévelygéseket. Hogy Bileam jóslatát «csillag kél Jákobból és üstökös emelkedik Izraelből és szétzuzza Urah oldalait és szétmorzsolja a zsibongás fiait» czélzás-e a csillagok befolyását hívó néphitre, arra vonatkozólag nem merünk határozott ítéletet mondani. Minden esetre csak Jeremiás támad az égi jelektől való babonás félelem ellenébe és egy proféta a száműzetés utáni korból gúnyolva emlegeti az égosztogatók és csillagvizsgálók tehetetlenségét.

A proféta felszólalásai nem maradtak eredménytelenek; tanuskodik erről a második templom időszakbeli egész irodalom, melynek gazdagságát mindinkább belátják. Még az utolsó szabadságharcban a nemzeti párt vezérei elég józanok és elfogulatlanok voltak arra, hogy el ne téríttessék magukat a «kardhoz hasonló csillagzattól» vagy az üstököstől, és fel nem adták a Rómával való küzdelmet. Maga Josephus azonban, ki erről ír, nagyon korholólag nyilatkozik a főváros gondatlanságáról:

«A közelgő pusztulás látható jeleivel és tüneteivel nem törődnek és nem hisznek bennük, olyanok voltak, mintha nem volna sem lelkük, sem szemük, mintegy megkövültek és siketek maradtak Isten jeleivel szemben.»

A magusok csillaga a Máté-evangeliumban, melyet számos magyarázó constellationnak állít, mindenesetre tanuságot tesz a legrégebb zsidó iratok asztrológiai hitéről. Josephus Tibérius császárról írja, hogy kitűnően értett az asztrológiához. Josephust magát is kétségkívül elfoglák az asztrológiai álmok. Számos polgártársát szintén. Innen emlékeztetései az intő égi jelekre, melyek az utolsó katasztrófa bekövetkezése előtt láthatók voltak.

A talmudi forrásokban nyoma sincs ennek az emlékeztetésnek; de a zsidó iskolák sem állhattak ellent az asztrológiai korszerű bölcsesség behatásának. Legrégibb emléke ennek a fejedelmektől és elmélkedőktől annyira becsült bölcseségnek a modinai (a Makkabéusok szülőhelye) rabbi Elcasar egy mondásában található. Ez a tannaita, ki rabbi Gamalielnek kortársa volt (80–118), az Ábrahám nyugvó mindent felölöl

áldás alatt nem tud nagyszerűbbet képzelni, mint az asztrológiai titkok birását. A monda szerint rabbi Josua b. Chananja azt is állította, hogy a házasságok kötése a csillagok műve. Állítólag maga rabbi Akiba, a szóbeli tan e nagy harczoza, sem volt ment a csillagok káros befolyásától való félelemtől, bár nem tartotta őket legyőzhetetleneknek. De az üstökös hatalmától való félelem, melyet Rapoport egy állítása kedvéért rabbi Akiba egy nyitkozatába belemagyarázott, tényleg nem mutatkozik Akiba szavaiban.

A második században az asztrológia rohamosan haladt; még oly férfiak is, mint a misnagyűjtő rabbi Jehuda és a kronikás rabbi József rémes előjeleknek tekintették a nap- és holdfogyatkozásokat. Már Sámuel hirneves csillagász, orvos és jogász Nehardeában (219–250) nem emelkedett felül az asztrológiai aggodalmakon és úgy látszik barátságos érintkezésben állott Ablat perzsa csillagászzsal. A »V'lo sz'nachsu« tilalmát ugyan a csillagok megkérdésére vonatkoztatták, mind a mellett a születési csillagokban való hit (>mazol«) általános volt. A harmadik században csak azon vitatkoztak, vajjon Izrael is alá van-e vetve a csillagok hatalmának. Egyesek Izraelt mentnek hitték tőle, mások nem koncedálták ezt a kivételességet. A mentesség hívei Jeremias intelmére hivatkoztak; a bibliára hivatkozva azt állították, hogy már Ábrahám ősapánk felette állt a csillagok befolyásának. Azt is kiemelték, hogy a »kaldeusok« megkérdése nem hangoztatható össze a tórah parancsával »egészen ragaszkodjál az örökkévalóhoz, Istenedhez.« De az ellenzék erőlködése, mely, mint már említve volt, az asztrológiai elvet sértetlenül kívánta megtartani, nem dicsekedhetett nagyobb eredménynyel. Némely palesztinai iskolában ugyan fenntartotta magát az a tudat, hogy a csillagoknak nincs hatalmuk Izrael felett; Tiberiasban állítólag még nem zsidó asztrológusok is elismerték ezt. Mind a mellett a csillagjósolás nagy diadalokat aratott. Babyloniában az asztrológia praxis ősrégi székhelyén, a leghíresebb tanítók meghajoltak tekintélye alatt.

Rabbi József ben Chijját (megh. 322.) megválasztották a pumpaditai iskola vezetőjévé, és el nem fogadta a választást, mert a kaldeusok csak két évi működhetést jósoltak neki. Raba b. József machusai iskolafő (megh. 350.) egyenesen azt hirdette, hogy az ember nem a jámborságnak, hanem születési csillagának köszönhet családi áldást, életkort és kenyéreketsét.

(Folytatása következik.)

Naptár.

Vasárnap (1890 május hó 25.) 5650 szivani hó (30 napos) 6-ika. **Sevuósz** ünnep első napja. Hétfő 7-ike. **Sevuósz** ünnep második napja. *Muszaf* előtt: **maskir**. Kedd 8-ika. Szerda 9-ike. Csütörtök 10-ike. Péntek 11-ike. Szombat 12-ike. *Hetiszidra*: **Nószó**.

TÁRCZA.

A VITATKOZÓK.

Rajz a lengyelországi zsidó népeletből.

Sacher-Masoch nyomán.

I. FEJEZET.

(Folytatás.)

— Figyelj rám, szól Mincsev; mindenről felvilágosítlak.

— Felvilágosítsz? hahaha! Hogyan akarnál felvilágosítani.

— Azt mondja a Talmud, hogy az angyalok nem hallgatják meg azt, ki kaldéi nyelven imádkozik, mert nem értik a kaldéi nyelvet.

— Hát nincs így? kérdi Pincsev.

— De Pincsev, kaczagott Mincsev diadalmasan, hiszen az angyalok mindent tudnak, a mi a szívbéli történik, hogy ne értenék meg a kaldéi nyelvet.

— Ha a talmud mondja, hát nem értik.

— De gondold meg hogy. . . .

Pincsev befogta fülét.

Az angyalok nem értik a kaldéi nyelvet, ismételte, nem értik . . . nem értik! . . .

— De igenis értik!

— Nem!

— Igen!

— Nem!

— Igen!

Ismét Jolles Márkus háza elé értek; az egyik ablak megett leselkedett Pincsev ifju felesége, kivel csak ma lépett oltár elé, és kiről a férj már is megfeledkezett.

— Jól van, szólt Mincsev, hát ne értsék az angyalok a kaldéi nyelvet.

— Nem is értik!

— Dehát akkor miért ellenzik a rabbik, hogy valamelyik apró imát például a királyértit németül mondja el a kántor? Hát az hol van megírva, hogy az angyalok nem tudnak németül . . .

— Igen . . . az . . . persze, ha . . .

Pincsev megsemmisülve érezte magát.

A függöny, mely mögött a menyecske leskelődött, megmozdult.

Pincsev nem vette észre; ő csak azt látta hogy Mincsev vissza felé indul.

— Várj csak, mondja izgatottan, várj csak!

De bizony Mincsev nem várt.

Pincsev utána ment.

— Jól tudod hogy . . .

Mincsev valósággal futott; Pincsev mint a bolond rohant utána kiáltva:

— Tizenkét kapuja van az égnek . . . Ugyanannyi, mint a hány törzse van Izraelnek . . . Minden kapún át . . . De állj meg hát! . . . Minden kapún át . . . Lassabban menj, mert már alig tudok lélegzeni . . . Egy-egy törzs imái külön kapún mennek át . . . Német nyelv azonban nem mehet át . . . annak nincs kapuja . . . érted . . .

A szegény új menyecske hiába sóhajtozott, mert férje nem maradt el Mincsevtől, a ki ismét vissza-vissza kísérgette ellenfelét; és ez így tartott reggelig.

Elhalványult a csillagok ragyogása, és a fiatal asszony még mindig ott ült az ablaknál hasztalan leve férjét.

— Tehát bebizonyítottad, mondja Mincsev, hogy nem szabad kaldéi nyelven imádkozni.

— Igenis be! felelé Pincsev büszkén.

— Nos akkor honnan van, hogy imáinkban annyi a kaldéi szó, hogy nem csak az angyalok, de magunk sem értjük őket. Milyen istentisztelet az, hol a hívőknek csak jár a szájuk a nélkül, hogy tudnák mit rebegnek.

Pincsev gondolkozott.

Mincsev már-már diadalmasan mosolygott, mikor Pincsev felelé:

— Azért van az, mert Mózes könyvében az áll, hogy »halljad Izrael» és nem az, hogy »értsed Izrael»

— Bolond beszéd! felelé Mincsev bosszúsan.

Ez egyszer Pincsev nem válaszolt és betért házába.

II. FEJEZET.

Pincsev és Mincsev örökös harcban éltek a mióta a világon voltak; senkisé emlékezik reá, hogy valaha békében látta volna őket; alig tudtak járni már verekedtek játékaikért. Ha Pincsevnek vadonatúj falova volt és Mincsevnek valami vesszön kellett nyargalnia, hát Pincsev ott hagyta a lovát és erőnek erejével a vesszöt akarta, de ugyanazt a vesszöt ám, melylyel Mincsev mulatott. Persze, hogy a veszekeedésnek verekedés és sírás lett a vége.

De akkor is keservesen zokogtak, ha nem bocsátották őket egymáshoz; mindegyik a másik után vágyódott. Mikor a chéderbe jártak, már vetélytársaknak és ellenfeleknek ismerték a két fiút; uton-utófélen vitatkoztak, veszekedtek jövet s menet, de ha egy harmadik társuk közbelépett s egyiknek vagy másiknak pártját fogta, akkor együttesen megütlegelték a tolakodót.

Ép oly elkeseredetten vitatkoztak a talmudtóra iskolában.

Alig pillantottak bele a talmudba, már mindegyikük jobban akarta érteni mint a másik; fáradhatlanok voltak a legagyafurtabb kérdések felvetésében, de nem türték, hogy bárki hallgassa vitájukat, vagy beleegyedjék, és ha mégis kockáztatott valaki egy-egy megjegyzést, akkor neki estek és elmés, gúnyos megjegyzéseikkel elűzték.

(Folytatás következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük május végén lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
él évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hazai hírek.

— **Mautner Vilhelmina** urasszony a nemrég elhunyt bold. Mautner Zsigmond, az általános magyar hitelbank volt igazgatójának özvegye, f. hó 22-én írója nemes lelkületéről és elhunyt férje iránti határtalan szeretetéről tanuskodó levélben értesítette *Bisbitz* Johanna urnót, mint a pesti izr. nőegylet elnökösszonyát, hogy boldogult férje emlékére, ez évben is 500 frtot adományoz a nőegylet szegényei számára, a mely összeget a levélhez mindjárt mellékelte is.

— **Nyilatkozat.** Igen tisztelt szerkesztő ur! Becses lapja utolsó számának, azon hírére, mely szerint én a váci püspök kezét megcsókoltam, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy ez a hír *nem* felel meg az igazságnak, bár *sajnálatomra* a dolognak ez a látszata lehetett, az által, hogy Ő nagyméltósága — bizonyára megszokásból — kezét ajkamig emelte közéfogás közben. Valóban több joggal föltehettem volna rólam a tek. szerkesztőség, hogy én ilyesminek elvi ellenségé vagyok, mint azt, hogy nincs az a híres rabbi, ki iránt én ily módon fejezném ki tiszteletemet, és nem is habozom kijelenteni, hogy én — azt hiszem kollegáim is — számtalan alkalommal megcsókoltam ősz mesterem, Bloch Mózes tarár kezét. — Abonyban, 1890. május 19-én. — Kiváló tisztelettel

Dr. Vajda Béla, rabbi.

— **Kolozsvári dolgok.** Lapunk egyik előző számában ismertette a kolozsvári orth. Chevra-Kadisa évi jelentését fentartással közöltük ennek a kongresszusi hitközség ellen intézett támadásait. Erre vonatkozólag most következő nyilatkozatot kapjuk: 45. 890. sz. Tisztelt Szerkesztő ur! Több ízben olvastuk b. lapjában, — a helyi orthodox hitközségtől és Chevra-Kadisától eredő jelentéseket, melyekben hitközségünkkel szemben rosszakaratu czélzások és a valóságnak meg nem felelő panaszok fordultak elő, melyekre reflektálni nem kívánunk. — B. lapjának 16. számában közölt a helyi Chevra-Kadisa múlt évi jelentésére is, csak azért nyilatkozunk mert a t. szerkesztőség maga is feltételezi: »hogy a

felhozott vádra még fog érkezni a felvilágosító felelet.« — Felvilágosításul szolgáljon tehát, hogy Kolozsvárt mindeddig csak egy Chevra-Kadisa létezik, melynek tagjai között, — a még most is fizetett tagsági díjak alapján, — úgy haladópartí mint orthodox hitközségi tagok is vannak. — E szerint »verseny« egylet itt tényleg nem áll fenn, mert a haladópartí hitközségnek külön Chevra-Kadisa egylete nincs; — csupán saját tagjai részére szerzett egy külön sirkertet, mert a Chevra-Kadisa egylet hitközségünk tagjaival szemben, oly helytelen eljárást tanúsított, hogy gyászesetekben önkénykedésének saját hitközségünk tagjait ki nem tehetjük. — Ezen egylet nem alakult, a hitközségen kívül álló hitsorsosok temetésére, hanem — kényszerűségből — saját hitközségi tagjaink érdekeinek szolgál. — Megtörténik, hogy olykor a községhez nem tartozó hitrokon is temettetik sirkertünkbe, de ez csak is, az elhunyt rokonainak felkérésére történik, hogy kikerüljék az orthodoxoknak rendszeres zaklatását, de nem nyereszkedési czélból; — mert a temetési költségek nem haladják meg a rendszerint felmerülő kiadásokat és a sírhely árát Ez a tiszta tény, s valóban nincs oka panaszkodnia a Chevra-Kadisának; — mert ha jövedelmük s vagyonuk esőkkent, úgy a hibát önmaguknak kell tulajdonítaniok.

Kolozsvárt, 1890. Május hó 10-én.

Teljes tisztelettel:

A hitközségi eljáróság.

Nem hagyhatjuk a nyilatkozatot megjegyzés nélkül. Érintve azt is, hogy emlékszünk azokra a »rosszakaratu czélzásokra és a valóságnak meg nem felelő panaszokra«, melyeket állítólag orthodox forrásokból merítve közöltünk volna, és megemlítve, hogy a kongresszusi hitközség rosszul teszi, ha alaptalan vádakát magán enged nyugodni, kész örömmel jelentjük ki, hogy a rut versenyes a holtak miatt, melyről a Chevra-Kadisa évi értesítője megemlékezett, valójában nem áll fenn. De egyuttal határozottan el kell itélnünk a kongresszusi hitközség ama eljárását, hogy külön temetőt létesített, ezzel tápot nyujtva a »két felekezeti« theóriájának. Ha az orthodoxoknak meg van legalább az a látszólagos mentségük, — mely különben a lehető legnagyobb hipokrizisen alapszik, — hogy a »neolog« temető nem eléggé szent nekik, a kongresszusiak még erre az enyhítő körülményre sem hivatkozhatnak. A fennálló visszasságokat másképen kellett volna és bizonyára lehetett is volna szanálni. A felekezet egysége, a béke és egyetértés kedvéért nem szabad visszariadni semmiféle áldozatoktól. Ezt vegyék fontolóra a kolozsvári kongresszusi hitközség vezetői. Kérlelhetlenül ostoroznunk kell minden támadást, mely a felekezet egységét veszélyezteti és e tekintetben nem ismerhetünk különbséget orthodoxok és kongresszusiak közt.

— **Beck Dénest**, a főváros egyik derék és kiváló polgárát a Lipótváros *belyettes eljárójának* választották meg a napokban. Az új eljáró, ki a »főv. tak és hitelintézet mint szövetkezet«-nek 6 év óta igazgatója, becsülettel rászolgált a szép kitüntetésre, melyben az intelligenciája és vagyona által jeles kerület polgárai részesítették.

— **Eljegyzés.** Dr. *Schwarz* Miksa, az egi status-quo izraelita hitközség tudós rabbija eljegyezte *Rothschild* Ármin előkelő kereskedő és városi képviselő

szép és művelt leányát, *Bianka* kisasszonyt Egerből. A vőlegényt számos tisztelői különösen mint *jeles tanulmányistát* becsülik nagyra. Igaz, hogy az volt már akkor is, midőn 14 évvel ezelőtt az országos rabbiképzőintézetbe lépett, hol tanulmányait kitünő sikerrel végezte.

— **Halálozások.** Miskolcra írja tudósítónk, hogy ott *Grünfeld* Ignác nyugalomba vonult kereskedő, a hitközség egyik tekintélyes tagja, élete 73. évében meghalt. A boldogultban *Grünfeld* Ödön hitközségi elnök atyját siratja. A gyászoló családnak számos részvét nyilatkozat érkezett. A temetés a közönség óriási részvétel mellett ment végbe. *Friedwald* kántor megható gyászszóval adott elő, *Rosenfeld* Mayer főrabbi pedig magyar gyászbeszédével könnyekig hatotta meg a hallgatóságot, melynek körében ott voltak *Zelenka* Pál püspök, a városi hatóság képviselői, a hitközség elöljárói, a Chevra-Kadisa elnöksége, a takarékegylet igazgatósága, a terménycsarnoki választmány tagjai stb. A temetés után a rabbinate, a hitközség és a Chevra-Kadisa elöljárósága dr. *Ixel* Soma iskola-elnök és *Klein* Gáspár vezetése alatt, az izr. nőegylet választmánya élén *Grosz* Józsefné, és a hitközség tanítóikara testületileg jelentek meg *Grünfeld* Ödön buzgó és tevékeny hitközségi elnöknel, hogy kifejezzék előtte részvétüket.

— *Hirsch* M. L. deési tekintélyes polgár neje, *Hirsch* Lujza asszony meghalt; az elhunyt egyike volt a város és környékének legjótékonyabb hölgyeinek, és a szegények gondos anyjukat vesztették benne. Temetésére megjelentek a városi és megyei hatóságok tisztviselői. Gyászbeszédet az entradami rabbi mondott, mely hangon méltatva a boldogult jótékony tevékenységét.

— **Szilágy Somlyóról** írják lapunknak: Dr. *Schlauch* Lőrincz n.-váradai püspök bérmáló körútjában e hó 19-én Szilágy Somlyóba érkezett; a város részéről rendezett ünnepélyes és fényes fogadtatásában élénk részt vettek a zsidók is, részint mint városi képviselők a város határán felállított díszkapunál való fogadtatásnál, részint mint a püspök tiszteltére alakult — és ugyanott felállított uri bandérium és rendező-bizottság tagjai Ezen kívül pedig a helybeli izr. hitközség választmányi gyűlésének határozata folytán egy a főrabbi vezetése alatt álló 15 tagú küldöttség tisztelgett a püspök szállásán a plébániában. A főrabbi utalva dr. *Schlauch*nak — utobbi időben a budapesti poliklinikában — a szociális szeretetről mondott beszédére a nagytudományu püspök következőleg válaszolt: »Igen helyesen — fölötte szép szavakban emelte ki, hogy működésében a szeretet elve vezérel, mely azonban nem csak hiveimre, hanem az összes felekezetek és fajokra terjed ki és biztosíthatom önöket, hogy a mi részünkről soha semmi sem fog megtörténni, mi ezen elvünkkel ellentétbe jönne.« A lelkes éljenzéssel fogadott válasz után *Rosenbaum* M. rabbi bemutatta a küldöttség tagjait: dr. *Lang* Jakab

kórház és járási orvost, dr. *Kálmán* Ignác városi orvost, *Léderer* Zsigmond aljárás bírót, *Csengeri* Márton, *Hirschmann* Izsák, *Herzfeld* Elias kereskedőket, *Brüll* Farkas, *Weinberger* Kálmán szeszgyárosokat, *Posner* Ábrahám gép-telep és raktár tulajdonost stb. A különböző testületek tisztelgő küldöttei között is képviselve voltak hitsorsosaink, így a megyei bizottsági tagok és városi képviselők a tantestület stb. küldöttségeiben.

— **Visszaemlékezés Nádor Gyulára.** A boldogtalan fiatal zeneszerzőt, kit néhány hóval ezelőtt kísérték örök nyugalomra nem felejtették el és nem is fogják elfelejteni. Keveset írt, de dalai kivétel nélkül népszerűkké lettek és országsszerte éneklék őket Már is akadt tárgyilagos méltatója működésének. A B. U.-ban a múlt héten egy hosszabb cikk jelent meg, melynek írója ismertette *Káldy* Gyulát régi-népdal gyűjteményét, a legnagyobb elismeréssel emlékezik meg az új népdalok genialis szerzőjéről, Nádor Gyuláról, kinek életrajzát is közli röviden. E cikk kapcsán f. hó 14-én dr. *Gulbi* Soma fővárosi kitünő nevű hírlapíró, ki a boldogultnak testi-lelki jóbarátja volt, szintén közöl néhány adatot a korán elhunyt ifju életéből. Érinti, hogy mily lesújtólag hatott Nádorra az esküdtszék ítélete, melylyel (hat szavazattal hat ellen) az lett kimondva, hogy nem ő írta a »Nem jó minden este a fonóba eljárni« ez. nótát, hanem Dankó szegedi népzeneész, a ki szintén szerzőjének mondta magát. Ezután elmondja, hogy néhány nappal a tárgyalás után a városligetben sétált Nádorral: Egy ideig szólanul haladtunk egymás mellett, de később nem állhattam meg, hogy meg ne kérdezzem tőle: — »Miért könyezel? — Azzal válaszolt, hogy jobb kezemet a szívére tette. — Milyen erősen dobog a szívem! Érzem én azt, hogy nemsokára meghalok . . . . Megöltek! . . .« — Vigasztalni akartam, de ő nem engedett szóhoz jutni. — Lásd barátom, idáig vas szorgalommal dolgoztam, dalokat szereztem egyre-másra. Nótáim most közzsájon forognak; füzetes vállalatban kiadtam, gyűjtöttem azokat a régi, már-már feledésbe is ment szép magyar éneket, és mikor odáig jutottam, hogy nevet szereztem magamnak: hirtelen alátaszítottak arról a magaslatról, a hová annyi munka után, annyi fáradtsággal eljutottam. Megöltek! . . . — »Minek is indítottad azt az ódiózus sajtópört? — kérdeztem tőle. — »Mert meg voltam győződve, hogy ügyem igazságos. Hiszen én csináltam azt a fonódalt, a mint négy tanu meg is esküdött rá. Mindig sajnálni fogom, hogy *Réthy* müegyetemi tanár kihallgatását nem kértem. Ő is igazolhatta volna, hogy nekem van igazam. — Nádort annyira bántotta az ítélet, hogy nem tudta többé hallgatni saját nótáit és a mint *Gulby* dr. beszéli, idegesen menekült onnan, a hol játszották őket. Meggyűlöltették vele a saját dalait.

— **Esküvők.** *Halász* Sándor, a magy. kir. postatakarékpenztár vezértitkára a dohány-utcai templom-

ban oltárhoz vezette *Geiger* Zsigmond fővárosi nagykereskedő leányát, Irén kisasszonyt. Az esküvőn nagy és diszes közönség volt jelen. A közönség körében voltak *Hollán Sándor* min. tanácsos, erényi *Ullmann Sándor* és *Jellinek Arthur* orsz. képviselők, *Veigelsberg* Leo, *Mezei* Ernő, haraszi *Jellinek* Henrik, és a »Nemzet« összes dolgozótársai stb. — Az esketést dr. *Kohn* Sámuel pesti rabbi és *Friedmann* tanár főkántor végezték. — Ugyancsak a dohányutezai templomban ment végbe *Fürst* Ödön földbirtokos és *Herzfelder* Manó földbirtokos leányának, Etelka kisasszonynak esküvője. Jelen volt *Schwab* Károly főrendiházi tag, *Semsey* Andor az akadémia igazgatósági tagja, *Schweiger* Márton, *Wahrmann* Mór, *Chorin* Ferencz és e. *Ullmann* Sándor orsz. képviselők. — Dr. *Oesterreicher* Mór fővárosi jónévű ügyvéd nőül vette *Auer* Klára kisasszonyt *Auer* Dávid nagykereskedő leányát.

— **Pécsi hírek.** A pécsi *Talmud Tórab-egylet*, melynek célja: a) befolyást gyakorolni a népiskolai hitoktatásra, b) a középtanodákat látogató zsidó ifjúságot a zsidó irodalomba, főleg biblia, kommentár és hagyományokba bevezetni, c) felnőtteknek zsidó érdekű témák felett előadásokat rendezni és eszmecsereket folytatni, már f. é. január havában kezdte meg működését, de csak e hó 18-án alakult meg végleg. A tagok buzgósága folytán oly erkölcsi és anyagi segédesszközök állnak az egyesület rendelkezésére, hogy céljait bizonyára sikeresen fogja elérni. Dr. *Grünhut* Ignácz hitk. alelnök, mint a szervező bizottság elnöke jelentése szerint az egyesületbe mint alapítók léptek be: Cs. *Schapringer* Joáchim 100 frt adománnyal a berendezésre s 500 frt alapítvánnyal, J. *Engel* Adolf és fiai évi 200 frttal, *Alt* és *Böhm*, Dr. *Goldberger* Ignácz, Cs. *Schapringer* Gusztáv, *Spitzer* Lajos 100–100 frt alapítvánnyal. Azonfelül 47 rendes tag, 467 frt évi tagsági díjjal. Az évi tagsági díjak jegyzése még folyamatban van. — A **Chebra-Kadisa** tisztújulásának eredménye következő: Dr. *Goldberger* Ignácz elnök, Dr. *Perls* Armin igazgató, *Schvabach* S. G. pénztáros, *Fischer* Mór ellenőr, *Tausz* Vilmos, *Weisz* Jakab és *Krausz* Béni gondnokoknak. — A hitközség a maga részéről minden lehető elkövet ezen egyesület felvirágoztatására.

— **Réthy Mór**, műgyetemi tanár, az akadémia levelező tagja nagyobb szabású felolvasást tartott az akadémia utolsó ülése során a termináltan egyenlő területeiről. — *Bölyainak* egy bizonyítás nélkül adott tételét bizonyította be a leghatározottabban és a tétel különböző általánosításait adta. — A felolvasást a hallgatóság zajosan megtapsolta.

— **Zsidó festő művét** sorsolja ki a budapesti szünidei gyermektelep egyesület. *Zilzer* Münchenben élő hazánkfia és hitsorsosunk készítette ezt a »Vihar után« című gyönyörű festményt, mely az idei tavaszi kiállítás alkalmával jogos feltűnést keltett. Pendántját a király 2000 frtért vette meg magánképtára számára A

festményt, mely ezer forintot ér, a művész a nevezett egyesületnek ajándékozta, melynek nevében *Teleki* Géza gróf szép köszönő levelet intézett a nagylelkű adományozóhoz. *Zilzer*, ki *Kohn* Arnold fővárosi jónévű köfaragó közel rokona, kedvelt személyiség volt II. Lajos bajor király udvarán, kit több ízben lefestett. Nem rég a berlini kiállításon egy képével aranyérmert nyert.

— **Egyetemes könyvtár** című vállalatot indított meg *Gross* Gusztáv győri jónévű könyvkiadó. Eddig 36 kötet jelent meg; egynek ára füzve 10 kr., kötve 30 kr. —

Külföldi hírek.

— **Nemzetközi zsidó-konferenciáról** regélt az utolsó hetekben néhány lap; azt állították, hogy a berlini zsidóság indítványára Londonban akarnak megtartani az értekezletet, melynek tárgyát az — antiszemizmus megbeszélése képezné — Mint Londonból írják ez a hír telsején légből kapott dolog, és szó sincs semmiféle internationalis zsidó-értekezletről.

— **A bécsi zsidó sinlők házat**, melyet az izr. hitközség a király 40 éves uralkodói jubileuma alkalmából emelt, a napokban látták el ünnepélyesen a zárkövel. Megjelent a kormány képviselőjében *Kielmannsegg* báró helytartó és a tanács képviselőjében dr. *Borschke* alpolgármester. A bécsi zsidóság legkiválóbb alakjai voltak láthatók a nagyszámú közönség körében. — *Singer* főkántor a kitűnő énekkar kísérete mellett egy örömdalt énekelt, mire *Kohn* Arminió hitközségi elnök röviden üdvözölte a vendégeket és köszönetet mondott az intézet jóakaróinak. *Stiansny* építész felolvasta az építési okiratot. Ezután dr. *Jellinek* gyújtó hatású alkalmi beszédet mondott. Miután a helytartó, az alpolgármester és a hitközségi elnök megtették a szokásos kalapács-ütéseket *Goldstein* hitszónok egy gyönyörű dalt énekelt és dr. *Güdemann* hitszónok nagyszabású beszédet mondott. A néphimnusz eléneklésével az ünnepély véget ért és a közönség megtekintette az épületet, melyet olasz renaissance stylben emeltek. Az épület egyik disze a király mellszobra, melyet *Konti* szobrász készített. Mór stylű zsinagógája is van a sinlők házában, mely egyike a bécsi hitközség legnagyobb intézeteinek.

— **Vasárnapi munkaszünet és — a zsidók.** A berlini *Jüdische Presse* a hetedik nap megszentelésének kérdésével foglalkozva, keményen elítéli azokat a zsidókat, kik a szombati munkaszünetet teljesen mellőzik, de most, hogy divatba jön a vasárnapi munkaszünet eszméje, nagy hü-hóval pártolják a gondolatot. »Igazan különös, — írja a nevezett lap, — hogy a vasárnapi munkaszünet mellett bizonyos tolokodással éppen néhány zsidó czég lép sorompóba, és tulbuzgóságukal úgy tesznek, mintha ők volnának hivatva a gondviselésről a keresztény hit oltalmára. Szeliden

szólva, tapintatlanság, ha zsidó kereskedő a helyett, hogy a zsidó pihenő napot ülné meg, azt munkával megszentelteleníti, kényszeríti erre személyzetét is, de azért hivatva érzi magát arra, hogy felcsapjon a keresztény vasárnapi munkaszünet előharczosának. Hiszen ha pihenő nap hiányát érezték, akkor megtarthatták volna a szombatot, és vasárnap pótolhatták volna a mulasztottat. Dehát így vagyunk más tekintetekben is hitsorsosainkkal. Ha valami intézkedés ama vallás szabványain nyugszik, melyet hivatalosan vallanak, akkor restelik véghezvinni, de ha divatossá lesz, akkor épen ők csapnak fel legbuzgóbb védőjévé. A míg a szombat «csak» a bibliában van meg, nem létezik számukra, de ha a keresztények is követelni kezdik a vasárnap megünneplését, azonnal el vannak telve ők is szükséges voltának érzetéről» — Ments Isten, hogy ezt a dolgot azért említettük volna, hogy értsenek belőle drága földieink is. Szó sincs róla. A berlini lap expektorációi a viláért sem illenek a budapesti zsidó kereskedőkre.

— **Az Anglo-Jewish-Associaton** a napokban tartotta meg havi gyűlését Londonban. A jelentésekből kitűnik, hogy mily nagyterjedelmű az egyesület szervezkedése. Értesítenek a jelentések arról a tevékenységről is, melyet a bagdadi zsidó üldözésekkel szemben kifejtettek; sir *Goldsmid* Julian elnök élénken levelezett a külügyi hivatalal ez ügyben. — Az egyesület kiváló eredménnyel működik a népoktatás terén. Corfuban, Bassaróban, Konstantinápolyban stb. segélyez tanodákat. Zsidó kézműves iskolákról is gondoskodik és jeruzsalmi fiókja nemrég hét ládában küldött szent földi zsidó műhelyekben készült iparcikkeket, miket az egyesület áruba fog bocsátani.

— **A chief-rabbi választás** kérdésével foglalkozott az United Synagogue legutóbbi ülésén. Minden valószínűség a mellett szól, hogy az elhunyt chief rabbinak fia nyeri majd el a méltóságot. Elhatározta az ülés, hogy nagyszabásu emlékkövet emel dr. Adler Nathannak. — Az ülés folyamán jelenlevő *Rotschild* lord elnököt fia közlegő barmiczva ünnepe alkalmából üdvözölték, kívánva neki, hogy fia méltó maradjon nagynevű elődeihez.

— **Zsidó egyetemi tanár.** Dr. *Bruck* Gyulát, ki a boroszlói egyetemen, eddig magántanár volt, most kinevezték rendes tanárrá.

— **A zsidó kivándorlók** segélyezésére alakult és Londonban működő *Jews Emigration Society* az utóbbi időben kiváló gondot fordított az Eastendvárosrész szegény zsidó lakosaira. Nemesak anyagilag, de erkölcsileg is támogatja védenceit. Mint az évi jelentésből kitűnik, tavaly 208 személynek tette lehetővé, hogy távol külföldön igyekezzenek megalapítani szerencséjüket.

— **Dr. Lehman** utódául a mainzi »Israelitische Religionsgesellschaft« dr. *Bondy* M. fiatal rabbit választotta meg. Az elhunyt híres rabbi kívánsága volt,

hogy közvetlenül halála után válasszák meg utódát. Dr. *Bondy*, elhunyt elődének unokaöccse, és tanítványa dr. *Hildesheimernek* és dr. *Breuer Salomon* volt pápai, jelenleg M. m. Frankfurti rabbinak.

— **Josefina.** Ily című művet irt *Wolf* G. hírneves historikus, ki nemcsak a zsidó történelem terén, hanem Ausztria történelme körül is nagy érdemeket szerzett magának. Legújabb művében II. József császárról gyűjtött egybe igen érdekes adatokat. Felette vonzó módon ismerteti a császár türelmességét II. József uralkodónak akarta elismertetni a katolikus egyházat, melynek azonban nem adott jogot arra, hogy nyomást gyakorolhasson más vallásnak lelkiismeretére. A zsidók tekintetében, mint mondá, — jóvá akarta tenni azt a sok igaztalanságot, melyet az állam az előző századokban rajtuk elkövetett. Ha számos korlátozás fenn is maradt, mégis becsületére válik Józsefnek, hogy eltörülte a sárga foltot és a személyvámot, a középkor leggonoszabb maradványait, megnyitotta a zsidóknak a felső tanodákat és a hadszolgálatot *Wolf* különben e tevékenységet nem annyira az uralkodó szivejóságának, mint praktikus politikai céljának tulajdonítja. Pedig hát József tetteinek indokai valószínűleg több rendbeliek voltak; — hatottak rá a 18. században annyira uralkodó humanitárius áramlatok. Meg kell adni II. Józsefnek, hogy híve volt a *Lessing* Bölcs *Náthánja* által hirdetett eszméknek. — *Wolf* művéről a német sajtó nagy ismeréssel nyilatkozott.

— **Kitüntetett zsidó hajóskapitány.** A franciaországi földrajzi társulat nagy arany érmét *Binger* kapitány hitsorsosunk nyerte el, a ki a Niger felső folyamától a Gunieai öböl felé felfedezési utat tett.

— **Gosslerné.** A *Gossler* név egy idő óta nem a legjobb hangzásnak örvend szabadelvű és különösen zsidó körökben. Annál meglepőbb az az eset, melyet a magdeburgi *Israelitische Wochenschrift* közöl E szerint *Katz* zsidó üveges, kinek nejét és kilencz gyermekét kell fentartania, kénytelen volt feleségét egy kórházba vitetni, mely védnöksége alatt áll Poroszország egyik legmagasabb rangu államhivatalnoka néjének, *Gossler* asszonynak (Az idézett lap nem mondja ki egyenesen, hogy a miniszterről van szó.) A védnök asszonynak látogatásai alkalmával feltűnt a türelmes és szerény beteg és több ízben megszólította. Egykor *Gosslerné* meglátta a betegnek kilencz éves leánykáját, ki elragadó szépségével és kedves magaviseletével annyira megtetszett az előkelő hölgynek, hogy ez hosszasan elmulatott vele. Miután *Katzné* kilábadt bajából megtörtént, hogy *Gosslerné* megjelent *Meyerbeer* utcza lakásán és kijelentette, hogy férje bejegyzésével adoptálná a gyermeket Nagyobb pénzösszeget és mindenféle beneficiziumokat ígért az üvegesnek, ha átengedi gyermekét; de sem a szülők, sem a gyermek nem fogadták el a fényes ajánlatot, mert azzal a feltétellel járt, hogy a leányka keresztény hitre térjen át. — Az

antiszemita azonban alighanem ebben is »birtágyat és önzést« látnak.

— **Stöcker lapja**, a Volk alighanem végét járja; a lap egy berlini részvénytársaság tulajdona, melynek kebelében most erős mozgalom indult meg likvidálás iránt. Idején is volna, hogy a szennylap megszűnjék veszélyeztetni a közbiztonságot.

— **A berlini új zsinagoga** jövő évi nagy ünnepekre készül; 1800 ülőhelyre van berendezve. A terveket Krämer és Wolfenstein építészek készítették. A költségek 900.000 márkára rúgnak.

— **A Mendelssohn-emléket** június hó közepe táján lepezik le Dessauban; az ünnepélyben valószínűleg részt vesz a herceg is.

— **Szászország** községi iskoláiban összesen 575,876 gyermek jár; ezek közt van 562,605 evang., 12,021 kath., 840 zsidó, 410 diszidens.

— **Zsidó üldözések Afrikában.** A francia antiszemita az anyaországban teljesen elvesztették lábuk alól a talajt; annál inkább telhetik gyönyörük azokban a minden humanusan gondolkozó emberre nézve gyászos hírekben, melyek a gyarmatokból Algériából érkeznek. E szerint Guelmában, hol 19-én vásár volt, az arabok kifosztották a zsidók boltjait s leölték a zsidó kereskedőket, kik szembeszállottak velük. A zavargókat katonaság verte szét s ez alkalommal három arab megöletett. Körülbelül száz embert tartóztattak le, köztük egy rendőrt is. Hasonló, de nem oly komoly esetek fordultak elő az utóbbi napokban Constantineben, Jemappesben és Oued-Zenatiban is.

— **A bécsi antiszemita** újabb diadalt arattak; Wiedenben, Margarethenben, Neubauban és Favoritenben a kerületi választmányokba kivétel nélkül antiszemita jelöltek vívták ki a győzelmet. Mindinkább közeleg az idő, hogy az antiszemita teljesen magukhoz ragadják Bécs város kormányának gyeplőit. A liberalisabb elemek úgy látszik, már fel is hagynak a küzdelemmel, mintha ők is azt hinnék, hogy az antiszemita teljes győzelmével kezdődik majd a tehetetlen emberek bukása, mert hiszen eddig csak azt mutatták, hogy csupán routani tudnak, de az építéshez épenséggel nem értenek.

— **Fekete-narancs-fehér színű antiszemitizmus.** Most már ilyen is van Bécsben; eddig ugyanis, mint már ismételtén fejtegettük, voltak fekete-sárga és fekete-fehér antiszemita; előbbieknél organuma a Vaterland, mely *Voglsang* báró vezetése mellett hajhászta a botrányokat, úgy annyirá, hogy már legbuzgóbb hívei is kezdik megenni a lapot, utóbbiak közlönye a Deutsches Volksblatt, melynek a Pataipárt és a *Vergani-Schönerer* vita meglehetősen megárgott. Így aztán nem lehet csodálkozni, ha akad spekuláns, ki a két veszekedő közt az örvendő harmadik akarna lenni, és ilyen vállalkozó úri ember találkozot is

Gopcevic Spiridon személyében, ki a már 29 év óta — a nyilvánosság kizárásával megjelenő Gemeinde Zeitungból megteremtette a Wiener Tagespost című lapot, melyben antiszemita programot tett közzé és melyben e mellett — hiven eddigi működéséhez — fekete-narancs-fehér, azaz orosz-barát, politikát üz. Persze az antiszemitizmus mindenre jó, és most már arra is használják fel, hogy *Ausztria* szívében a nagynémet politika mellett az orosz érdekeket is legyezzessék, a minek különösen Csehországban látják majd kárát az osztrákok, kik ugyis már alig bírnak az ifjú csehek pánszláv extravaganciáival.

— **Darmstadtól** írják a következőket: Városunk két legkiválóbb zenészi egyesülete: a zenekör és a Mozart-egylet. Előbbinek elnöke *Wolfskehl* O. zsidóhitközségi előljáró, utóbbinak alelnökévé a napokban választották meg *Oppenheimer* kántort. E két egylet hangversenyeinek állandó közönségéhez tartozik a nagyherceg és udvara.

— **Keresztény lelkész Stöcker ellen.** A »Wächterstinne für die Gemeinde des wahren Christenthums« című hesszeni folyóiratban, mely egyike a németországi legelőkelőbb keresztény felekezeti lapoknak, *Pestalozsi* J. lelkész foglalkozva *Stöckerrel* és az antiszemitizmussal, keményen elítéli a kóros mozgalmat és terjesztőt. Többek közt így szól: »Bizonyára józan gondolkozású ember nem tarthatná kereszténynek azt az embert, ki azt állítja, hogy badarságok a profétáknak Izrael ujjá születésére vonatkozó jóslatai; de ha valaki a kereszténység nevében Izrael népének vesztét hirdeti, hát az esztelen tömeg melléje áll. Valóban bámulatos, hogy Stöcker előljárói és felebbvalói türik ennek az embernek üzelmeit. Izrael népének az lett parancsolva még pedig ismételtén: »Egy törvényték legyen nektek, és az idegennek, ki nálatok lakik« s most ugyanaz az ember, ki márczius 15-én egy beszédében azt hirdette, hogy, »ha az Isten szelleme hiányzik a törvényhozásból, a nép elpusztul«, a kereszténység nevében oly törvényeket követel, mikkel a zsidókat minden oldalról korlátok közzé vonnák.« Lapjában Stöcker minduntalan a zsidók legrosszabb tulajdonságait emlegeti és nem ijed vissza a hazug rágalmaktól. Igazán szegényére van az evang. kereszténységnek, hogy a kereszténység örve alatt ily zsidóüldözések történhetnek. Remélhető, hogy a nemzeti szabadelvűek nem engedik magukat eltéríteni a szenteskedő bujtogatók által.»

— **Arany lakodalom.** *Karlsruében* a zsidó hitközség nagy fénynyel ülte meg elnökének, *Biefeld* Adolfnak és ennek neje szül. *Massenbach* Juliának arany lakodalomát. A diszesen felékített zsinagógában a rabbi megáldotta a köztisztelőnek és szeretetnek örvendő agg házaspárt, melyet ezután számos küldöttség üdvözölt. A badeni izraelita főtanács is üdvözölte *Biefeldet*, ki tagja e kilencz tagu tanácsnak. A nagyherceg rendjelt adományozott a jubilánsnak. Az aranylako

dalmasok gyermekeik és unokáik körében fogadták a gratulációkat.

— **Katasztrófa egy zsidó iskolában.** *Gollub* porosz város közelében, *Dobrczyn* faluban nagy szerencsétlenség történt; a zsidó iskola tetőzete beszakadt. A teremben együtt voltak a gyermekek, kik közül egyet a romok agyonütöttek; öt gyermek súlyos, több pedig csekélyebb sérüléseket szenvedett. Az eset nagy izgatottságot keltett a helységben.

— **A romai sinylők házában** legutóbb női osztályt is rendeztek be, melyben már tizennégy ápolat élvezi az intézet jótéteményeit.

Zsidó szószék.

Néhai dr. Philipson Lajos, felekezetünk e nem rég elhunyt és mélyen gyászolt herosának hátrahagyott irataiból, mint már említettük, nagytudományu veje, dr. Kayserling M. a pesti izr. hitközség hitszónoka egy Rhetorika és zsidó homiletika cz. könyvet szerkesztett össze, mely a lipcsei Grieben czégnél megjelent.

A nagyérdemű műből közöljük a következő részletet:

Ha a g.-i*) esetre különös súlyt fektetünk és reá visszatérünk, nem azért történik, hogy az érdemei és kora által annyira tiszteletre méltó dr. H. rabbinak elégtételt szerezzünk, hanem inkább azért, hogy teljes erővel szembeszálljunk minden önkényes bánásmóddal, melylyel a zsidó szószéket illetik. Mi sem tartjuk a szószéket népies tribunának, melyről a szónok okvetellenül és pillanatnyi eszméi szerint szabadon engedhet tért nézeteinek, vagy szenvedélyeinek. Ennek ellene szól a hely hivatása és a szónoklat célja. Elismerjük pld., hogy a szószéket sohasem szabad megbecsteleníteni személyes polémiával, napi politika tárgyalásával, az állami törvények és a kormány szidalmazásával.

Azt hisszük, hogy a politika, a mennyiben általános alapelvekre vonatkozik, épen a zsidóság szempontjából, mely hiszen a vallástól ép oly kevésbé különbözteti el a magasabb szocialis fejlődést, mint az erköléstől, a zsidó szószéken is a zsidóság fundamentumai szerint tárgyalandó. Ebből a szempontból mértékkel és tisztelettel megbeszélhető az az állás is, melyet az állami törvény a zsidóságnak és hiveinek biztósít. De ha jellegével és hivatásával nem akar el-

*) Megtörtént 1877-ben, hogy a g . . . i zsidó hitközség elhatározta, hogy hozzájárul a zsidó községi iskolának keresztény felekezetivé eszközzendő átváltoztatásához, a nélkül, hogy a zsidók számára garanciákat biztosított volna. Ekkor a hivatalában megöszült, érdemes H. rabbi, — ki azóta már meghalt, — arra érezte magát indítatva, hogy egy ünnepi szónaklat alkalmával óvja a községet e határozat következményeitől. Tette ezt a nélkül, hogy személyeskedett volna, a nélkül, hogy az előjáróságot megtámadta volna, vagy egyáltalán valakit megsértett volna. Mind a melett az előjáróságot határozata megbeszélése annyira bántotta, hogy elrendelte, hogy a rabbi ezentul szónoklatainak tartalmát és tárgyát be kell jelentenie az előjáróságnak, és ki kell kérnie a jóváhagyást, különben újévig eltűntetik a szószéktől. A hitközségben e miatt nagy volt a felháborodás. Philipson, kit felhívtak, hogy nyilatkozzék az esetről, a fentieket jelentette ki.

Dr. K. M.

lentébe kerülni, a zsidó szószéknek távol kell maradnia a pártok játékától, a politika s különösen a napikérdések szenvedélyes fejtegetésétől.

E feltételek mellett azonban teljes szabadságot követelünk a zsidó szószék számára; nem hagyhatjuk alávétve egy külső vagy belső forum önkényének és uralmának. Nevezetesen nem engedhetjük át a hitközségi előjáróságnak azt a jogot, hogy korlátozzon és sértelgessen egy hitszónokot, kivél nem ért egészen egyet. Ezáltal némesak a méltósága, de a szószék minden hatékonysága is kárt szenvedne.

A hitszónoklat szabadsága eileni kísérletek már ősrégi időkben a zsidóságban is megtörténtek, de alaposan vissza lettek utasítva. Példa erre Jeremia könyvének 20. fej. valamint 29. fej. 24. v. Oly idők voltak, melyek ezt kimagyarázzák. Az igazi profétaság küzdött a Juda birodalmában uralkodó udvari párttal a nép sorsa körül. A proféta egyezséget akart a kaldeai uralkodóval, ki csupán adozást követelt, de különben meghagyta volna a népet önállóságában; az udvari párt azonban tökéletes függetlenséget akart és azt hitte, hogy ezt eléri, ha Egyiptommal szövetezik; de a belátóbbak és vallásosak tartottak tőle, hogy abból zsarnoki uralom és a pogány erkölcsök és egyiptomi bálványimádás terjesztése következnek be. A papság legnagyobb részét az udvari párt részén állott. A proféta azt is akarta, hogy a már Babylonba vitt zsidók ott, mivel a fogság hosszabb ideig fogott volna tartani, csatlakozzanak a polgári rendhez és híven, engedelmesen szolgálják az államot, — míg az udvari párt forradalmár gondolkozási módra elkülönülő magaviseletre szította őket.

(Vége következik.)

Pályázat.

A congressusi határozatok alapján álló **nagyváradi** izraelita hitközségnél üresedésben levő következő állásokra nyitlatik pályázat:

1. A **főkántori** állásra, kiktől kivántatik, hogy zeneileg képzett, énekkar- és orgonakiséret melletti énekekre és iskolai énektanításra képes, baritonhangú kántor és kóre legyen. Évi fizetés **800** frt, **200** frt lakbér és a szokásos mellékjövödelmek. Oly pályázó, ki az elemi népiskolákban a **hittant** magyar nyelven előadni képes, **külön 200** frt évi fizetésben részesül.

2. A **karvezetői** állásra, kiktől megkivántatik, hogy a templomi énekkar tanítására kellő képességgel s a zenében megfelelő jártassággal bírjon, a magyar nyelvet szóban és írásban bírja és hogy tenorhangú legyen. Évi fizetés **400** frt; de ha az elemi népiskolákban a **hittant** magyar nyelven előadni képes, **külön 200** frt évi fizetésben részesül.

3. **Két metszői** állásra, kiktől megkivántatik, hogy sóchet ubódek legyenek. Évi fizetés **500**

frt és 140 frt lakbér. Előnyben részesül a Mohel.

Pályázati kérvények, melyekhez képzettség-, eddigi működés-, kor-, családi viszonyok- s kifogástalan vallás-erkölcsös előéletéről tanuskodó bizonyítványok csatolandók, f. évi junius 15-ig alulírt elnökhöz küldendők be.

Próbaénekre csak erre meghívottak bocsátatnak s az utiköltségek csak a megválasztottaknak térítettnek meg.

Nagyvárad, 1890. május 7-én.

Adler Ignác
elnök.

Váradai Mór
jegyző.

55. sz. 1890.

Pályázat.

A czeglédi izraelita hitközségnél egy 700 frt évi fizetés, természetbeni lakás, fél sechita és egyéb szokásos mellékjóval javadalmazott kántori állomás töltendő be.

Pályázóktól megköveteltetik, hogy sóchet-ubodék és kóréh legyenek. Pályázók, pályázati kérvényükkel kapcsolatban eddigi működésük, vallás-erkölcsei életük és családi állapotukat kitüntető bizonyítványaikat is kötelesek beküldeni. Pályázati kérvények f. évi július hó 15-ig alólírott hitközség elnökségéhez intézendők. Próbaírással csak az előjáróság által meghívottak bocsátatnak. A választás augusztus hó első napjaiban fog megejteni és csak a megválasztottnak fognak az előjáróság által meghatározandó utiköltségek megtérítetni.

Czegléden, 1890. évi május hó 15-én.

A czeglédi izraelita hitközség előjárósága:

Ransburg Adolf
hitk. jegyző.

Váradai Dávid
hitk. elnök.

Pályázat.

A bajai izr. hitközség nép- és polgári iskolánál — önkénytes lemondás folytán — egy 400 frt évi fizetéssel egybekötött népiskolai és kézimunka tanítónői állásra pályázat nyitattik, Pályázók, okl. népisk. tanítónők, sajátkezűleg irt kérvényüket, képzettséget, kort, családi viszonyokat, eddigi működést és egészségi állapotot kitüntető eredeti, vagy hiteles másolatu bizonyítvá-

nyokkal alulírt iskolaszéki elnökhöz f. évi július 1-ig bérmentve megküldeni sziveskedjenek. Kivánatlik, hogy a pályázók a magyar és német nyelvet tökélylyel, a női kézimunka tanításában kiváló tehetséggel és jártassággal birjanak. Próbaelőadás tartására — meghívás folytán — való személyes megjelenés köttetik ki; az utiköltségek csak a megválasztottnak térítettnek meg. A választás 1890/91. tanév kezdetétől számított két próbaévre, a végleges kinevezés a két év lefolyta után és a közmegelegedés kivívása után történik.

Baja, 1890. május 5-én.

A bajai izr. hitközség iskolaszéki elnöke

Dr. Bruck Samu s. k.

Pályázat.

A szentesi izr. hitközségnél 500 frt évi fizetéssel, szabad lakással, fél Sechita és egyéb szokásos mellékjóval egybekötött második előimádkozó állása töltendő be.

Pályázóktól megköveteltetik, hogy Kóré, Sóchet-Ubodék legyenek és felkéretnek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi működésüket, valamint vallás erkölcsei magaviseletüket és képzettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványaikat folyó évi junius 1-én bezárólag alólírott hitközség előjáróságához küldjék be.

Az állomás f. évi augusztus hó 1-én elfoglalandó, paszkener előnyben részesül.

Próbaelőadásra csak a meghívottak fognak bocsátatni, a megválasztottnak 30 frt. átköltözködési és utazási költség fog megtérítetni.

Szentesen, 1890. május hó 7-én.

A szentesi izr. hitközség nevében :

Freund Márk
h. jegyző.

Dr. Ecséri Lajos
hitk. elnök.

MATTONI
ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE
gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).
M e g n y i t á s á p r i l i s h ó 28-á n.
Kiváló gyógyhatással bir

női bajokban és altesti bántalmakban

Rendelő orvos : dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, — jutányos lakások, — jó vendéglő.
Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely : Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.